

Економічні науки

УДК 336.22:352:061

Польова Олена Леонідівна

доктор економічних наук, доцент

Вінницький національний аграрний університет

Полевая Алена Леонидовна

доктор экономических наук, доцент

Винницкий национальный аграрный университет

Polova Olena

Doctor of Economics, Associate Professor

Vinnitsia National Agrarian University

Василевська Алла Василівна

магістрант

Вінницького національного аграрного університету

Василевская Алла Васильевна

магистрант

Винницкого национального аграрного университета

Vasilevskaya Alla

Graduate Student of the

Vinnitsia National Agrarian University

**МІСЦЕВІ ПОДАТКИ У ВДОСКОНАЛЕННІ ФІНАНСОВОЇ
ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ
МЕСТНЫЕ НАЛОГИ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ФИНАНСОВОЙ
ПОЛИТИКИ БЮДЖЕТНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ
LOCAL TAXES IN IMPROVEMENT OF FINANCIAL POLICIES OF
BUDGET INSTITUTIONS**

Анотація. Досліджено роль місцевих податків у вдосконаленні фінансової політики бюджетних установ. Визначено підходи до розуміння сутності запровадження децентралізації, мети, ролі та наведено основні вимоги до фінансової політики бюджетних установ. Встановлено, що за правильно скерованої програми децентралізації має забезпечуватись належний розвиток територіальних громад та бюджетних установ відповідних рівнів. Проведено аналіз доходів місцевих бюджетів на основі Томашпільського району Вінницької області . Визначено проблеми наповненості місцевих бюджетів, надання місцевим податкам та зборам пріоритетності в формуванні власних доходів, розширення самостійності органів місцевої влади.

Ключові слова: місцеві бюджети, місцеві податки, фінансова політика, доходи бюджету, зведений бюджет, бюджетні кошти.

Аннотация. Исследована роль местных налогов в совершенствовании финансовой политики бюджетных учреждений. Определены подходы к пониманию сущности введения децентрализации, цели, роли и приведены основные требования к финансовой политике бюджетных учреждений. Установлено, что при правильно направленной программы децентрализации должно обеспечиваться надлежащее развитие территориальных общин и бюджетных учреждений соответствующих уровней. Проведен анализ доходов местных бюджетов на основе Томашпольского района Винницкой области. Определены проблемы наполненности местных бюджетов, предоставление местным налогам и сборам приоритетности в формировании собственных доходов, расширение самостоятельности органов местной власти.

Ключевые слова: местные бюджеты, местные налоги, финансовая политика, доходы бюджета, сводный бюджет, бюджетные средства.

***Summary.** The role of local taxes in improving the financial policy of budgetary institutions is researched. The approaches to understanding the essence of the introduction of decentralization, purpose, role and the basic requirements to the financial policy of budgetary institutions are determined. It has been established that properly managed decentralization programs should ensure the proper development of territorial communities and budget institutions of the respective levels. The analysis of local budget revenues based on the Tomashpil district of Vinnytsia region was carried out. The problems of filling the local budgets, giving local taxes and priority collections in the formation of their own revenues, and increasing the autonomy of local authorities are determined.*

***Key words:** local budgets, local taxes, financial policy, budget revenues, consolidated budget, budget funds.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні удосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів неможливе без зміни підходів до організації і проведення бюджетного процесу, який полягає у запровадженні середньострокового планування доходів, що в свою чергу планується здійснювати з 2018 року і переході від наявної форми утримання бюджетних установ до фінансування цільових середньострокових програм, в яких бюджетні кошти виділяються під конкретну мету.

Зміни, що відбулися за останні роки в економіці України виявили ряд невирішених проблем, що мають надзвичайне значення для сталого функціонування і подальшого розвитку територіальних громад та бюджетних установ відповідних рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню даного питання приділили увагу багато як українських, так і зарубіжних вчених-економістів, а саме: В.Я. Амбросов, К.В. Багацька, І.А. Бланк, А.М. Бричко, Т.В. Донченко, І.В. Кошкалда, Т.М. Костанецька, Н.В. Куряча, Л.А. Лахтіонов, Д.В. Палій, В.Я. Плаксієнко, О.О. Терещенко, О.С.Черкасова,

Л.Е. Фурдичко, О.Д. Щербаньта ін. Але, незважаючи на вагомий внесок вчених в дослідження сутності та основних аспектів проблеми дослідження, не дослідженим залишається питання розробки конкретних заходів стосовно місцевих податків у вдосконаленні фінансової політики бюджетних установ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) Мета наукової публікації полягає в розробці теоретичних та методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування механізму економічного оздоровлення сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Велике значення має удосконалення механізму формування доходів бюджету через встановлення стабільних ставок розподілу податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами. Сьогодні про вплив на формування доходів бюджету, можна говорити про його недосконалість та неадекватність теперішнім умовам господарювання, оскільки доходи бюджету в сучасних умовах не стали стабільними й передбачуваними як загалом, так і в розрізі окремих джерел їх надходжень. Прогноз, планування, виконання, контроль і моніторинг доходів бюджету й чинного законодавства мають відбуватися в межах єдиного механізму формування та функціонування доходів бюджету.

За таких умов функціонування податкових зобов'язань їх нарахування та мобілізація мають стати основою мобілізації доходів місцевого бюджету як єдиного неподільного процесу формування доходів бюджету. Аналіз доходів місцевих бюджетів на основі Томашпільського району Вінницької області після запровадження децентралізації дає підставу визнати останню як прорив у місцевому самоврядуванні, оскільки місцеві бюджети наростили дохідну базу, оптимізували видаткову частину, що створило умови для набуття повної фінансової самостійності органами місцевого самоврядування та розвитку кожної територіальної громади.

Подальші кроки децентралізації не повинні знищити здобутки її впровадження, а навпаки, закріпити ці досягнення і здійснювати реформування з метою нарощування доходів місцевих бюджетів зокрема, шляхом:

- запровадження прозорих процедур щодо продажу та оренди земельних ділянок через відповідні аукціони з метою збільшення надходжень від податку на землю та забезпечення контролю за цим процесом з боку територіальної громади;

- посилення контролю за об'єктами нарахування податку на нерухоме майно;

Надходжень від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності надійшло до зведеного бюджету району 91 610 грн., що становить 120,1 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 76 250 грн. В порівнянні з фактичними надходженнями 2015 року надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності зменшились на 2 251 грн., або на 2,4 %.

- недопущення відміни певних субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам і перекладання фінансового тягаря на органи місцевого самоврядування, які не мають адекватних фінансових можливостей;

- при уточненому плані на рік в сумі 189 771 255 грн. надійшло 188 237 781 грн. субвенцій, які в структурі надходжень займають 70,2 %, що становить 99,2 % виконання до уточненого плану на рік (на виконання статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 1 161 302,44 грн. повернуто відповідно до сільських, районного, обласного та державного бюджетів), в

тому числі:

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу надійшло 44 470 059 грн., що становить 100,0 % виконання до плану на рік з урахуванням змін в сумі 44 470 060 грн.;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот надійшло 55 556 995 грн., що становить 100,0 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 55 567 146 грн.;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу надійшло 3 398 973 грн., що становить 100,0 % виконання до плану на рік з урахуванням змін в сумі 3 398 974 грн.;

- освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам надійшло 42 095 200 грн., що становить 100,0 % виконання до уточненого плану на рік;

- медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам надійшло 21 102 300 грн., що становить 100,0 % виконання до плану на рік з урахуванням змін;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій (будівництво гаражу школи на 1296 учнів в смт. Томашпіль Вінницької області (завершення будівництва гаражу) надійшло 1 783 317

грн., що становить 89,2 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 2 000 000 грн.(на виконання статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 216 683,20 грн. повернуто до державного бюджету);

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною” надійшло 1 336 782 грн. при уточненому плані на рік в сумі 1 698 800 грн., що становить 78,7 % виконання до плану на рік з урахуванням змін;

- до районного бюджету надійшло 536 672 грн. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво (придбання) житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також для інвалідів I – II групи з числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції, та потребують поліпшення житлових умов, що становить 100,0 % виконання до плану на рік з урахуванням змін;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів надійшло 594 119 грн., що становить 99,8 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 595 300 грн. (на виконання статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 1 181,46 грн. повернуто відповідно до

районного та державного бюджетів (до районного бюджету з селищних бюджетів повернуто кошти в сумі 590,73 грн. та відповідно з районного бюджету до державного бюджету повернуто кошти в сумі 590,73 грн.));

- інші субвенції – призначено 18 306 803 грн., надійшло 17 363 365 грн., що становить 94,8 % виконання до уточненого плану на рік (на виконання статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 943 437,78 грн. повернуто до сільських, районного та обласного бюджетів), в тому числі:

1) субвенцій, що передаються з обласного бюджету до районного бюджету надійшло 255 063 грн., що становить 100,0 % виконання до плану на рік з урахуванням змін в сумі 255 064 грн. (на виконання статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 0,60 грн. повернуто до обласного бюджету);

2) субвенцій, що передаються до районного бюджету з сільських та селищних бюджетів надійшло 1 471 242 грн., що становить 97,4 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 1 511 081 грн. (на виконання статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „ Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 39 839,52 грн. повернуто до сільських бюджетів);

3) субвенцій, що передаються з районного бюджету до сільських та селищних бюджетів надійшло 15 583 630 грн., що становить 94,5 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 16 487 227 грн. (на виконання

статті 57 Бюджетного кодексу України №2456-VI від 08.07.2010 року із змінами та Постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року №1132 „ Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів” 29 грудня 2016 року кошти в сумі 903 597,66 грн. повернуто до районного бюджету);

4) субвенцій між бюджетами сіл і селищ надійшло 53 430 грн., що становить 100,0 % виконання до плану на рік з урахуванням змін.

В порівнянні з фактичними надходженнями 2015 року обсяг надходження субвенцій до зведеного бюджету району збільшився на 32,6 %, або на 46 272 606 грн., в тому числі: до районного бюджету надходження збільшились на 45 545 508 грн., або на 35,9 %, до бюджетів місцевого самоврядування надходження збільшились на 727 099 грн., або на 4,8 %.

- лібералізація державного контролю за рухом коштів органів місцевого самоврядування, які знаходяться на рахунках у Держказначействі, в частині ліквідації норми щодо неможливості використання власних надходжень у разі невиконання доходів зведеного бюджету України;

Фактичні надходження поточного року в порівнянні з фактичними надходженнями відповідного періоду минулого року збільшились на 12 960 грн. Сума власних надходжень бюджетних установ, які займають 93,1 % надходжень доходів спеціального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 7 058 405 грн. при плані на рік з урахуванням змін в сумі 6 790 162 грн., що становить 104,0 % виконання.

В порівнянні з фактичними надходженнями відповідного періоду минулого року надходження власних надходжень бюджетних установ збільшились на 2 984 793 грн., або на 73,3 %;

- до зведеного бюджету району надійшло 55 698 грн. коштів від відчуження майна, що належить Автономній Республіці Крим та майна, що перебуває в комунальній власності, в тому числі: до бюджету Вапнярської

селищної ради надійшло 46 955 грн. надходжень згідно Протоколів №16/15-1, №16/15-2, №16/15-3, №16/15-4 аукціону з продажу комунального майна, що обліковується на балансі Вапнярської селищної ради Томашпільського району Вінницької області від 16 травня 2016 року, проведеного товариством з обмеженою відповідальністю «Вінекс», до бюджету Паланської сільської ради надійшло 8 744 грн. надходжень.

- створення реальних фінансових стимулів щодо об'єднання територіальних громад з метою збільшення фінансової самодостатності регіонів. Реальне втілення цих заходів дасть змогу розширити дохідну частину місцевих бюджетів, нейтралізувати негативні тенденції прийнятих законодавчих актів, не допустивши зведення досягнень першого року бюджетної децентралізації до вибіркового реформ з міркувань політичної доцільності [3, с. 902];

Станом на 1 січня 2017 року до зведеного бюджету Томашпільського району по доходах місцевих бюджетів, які в структурі надходжень займають 27,9 %, надійшло 74 702 583 грн., що становить 117,6 % виконання до уточненого плану на рік в сумі 63 542 758 грн., в тому числі:

- районний бюджет виконано на 112,1 % виконання до уточнених планових показників звітного періоду (при плані на рік з урахуванням змін в сумі 40 531 698 грн. надійшло 45 424 847 грн.);

- бюджети селищ виконані на 103,2 % виконання (при уточненому плані звітного періоду в сумі 10 499 866 грн. надійшло 10 833 126 грн.);

- бюджети сіл виконані на 147,4 % виконання (при уточненому плані звітного періоду в сумі 12 511 194 грн. надійшло 18 444 609 грн.).

В порівнянні з 2015 роком надходження доходів місцевих бюджетів в абсолютній сумі збільшились на 27 998 840 грн., або на 59,9 %, а у співставних умовах надходження збільшились на 28 085 771 грн., або на 60,2 %, зокрема по: районному бюджету на 19 791 647 грн., бюджету

Томашпільської селищної ради на 1 750 000 грн., бюджету Вербівської сільської ради на 1 326 548 грн., бюджету Липівської сільської ради на 630 179 грн., бюджету Яланецької сільської ради на 558 774 грн., бюджету Гнатківської сільської ради на 548 239 грн., бюджету Комаргородської сільської ради на 379 279 грн., бюджету Великорусавської сільської ради на 348 406 грн. та бюджету Рожнятівської сільської ради на 300 468 грн. Поряд з цим, проти 2015 року зменшилися надходження доходів лише по Височанській сільській раді на 142 539 грн.

Слід зазначити, що станом на 01.01.2017 року із 24 адміністративно – територіальних одиниць району уточнені планові показники доходів місцевих бюджетів загального фонду звітного періоду виконано по всіх місцевих бюджетах а також по районному бюджету.

Висновки та напрямки подальших досліджень полягають у наступному:

- потрібно постійно аналізувати зменшення чи зростання надходжень до місцевих бюджетів, порівнюючи з минулими періодами;
- налагодження взаємодії роботи органів місцевого самоврядування та органів Державної фіскальної служби України;
- визначення та ліквідація причини несплати податків;
- розробка програми заходів, спрямованих на повну мобілізацію до місцевих бюджетів податків та зборів;
- контроль за діяльністю фізичних та юридичних осіб, котрі займаються підприємницької діяльністю з метою запобігання порушення податкового законодавства.

У перспективі основним джерелом наповнення місцевих бюджетів повинен стати податок на нерухомість. Його базу розширюють за рахунок залучення в оподаткування комерційного майна. Проте порядок його нарахування та справляння не відповідає практиці розвинутих країн світу, де розмір податку залежить від вартості об'єкта нерухомості, а не від

житлової площі, як визначено чинним законодавством України.

Крім того, органи місцевого самоврядування повинні мати право самостійно запроваджувати на своїй території власні місцеві податки та збори, враховуючи специфіку території та наявні там потенційні об'єкти оподаткування

Нами констатовано, що діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів потребує удосконалення, оскільки вона має, з одного боку, забезпечити достатню кількість власних доходів місцевих бюджетів, а з іншого – бути інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів. Пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен йти не лише в напрямку простого збільшення платників податків та розширення бази оподаткування, а й у напрямку встановлення таких податків, які б забезпечували достатній обсяг надходжень, що надасть можливість створити надійне джерело дохідної частини місцевих бюджетів. Дотримання окреслених вимог є запорукою створення міцної, стабільної системи місцевого оподаткування в Україні. Вирішення проблем наповненості місцевих бюджетів, надання місцевим податкам та зборам пріоритетності в формуванні власних доходів, розширення самостійності органів місцевої влади зможуть відіграти важливу роль у вдосконаленні фінансової політики та реформуванні фінансової системи.

Література

1. Рішення Вінницької міської ради «Про встановлення місцевих податків і зборів та затвердження Порядків їх справляння» від 23.01.2015 №1984.
– [Електронний документ]. – Режим доступу:
<http://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2015/%E2%84%961984%2023-01-20158F.pdf>
2. Станкус Т. Місцеві податки і збори / Т. Станкус, Ю. Крот. - Х.: Фактор,

2017. - 80 с.

3. Табінський В.А. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації / В.А. Табінський, Є.О. Колеснік, І.С. Сіліна // Молодий вчений. – 2016. - №12 (39). – С. 902- 906.
4. Фурдичко Л.Є. Місцеві бюджети України: їх функціонування, проблеми та шляхи реформування / Л.Є. Фурдичко // Економіка та держава. – 2015. – № 1. – С. 131-136.
5. Хрімлі К.О. Проблемні питання розрахунку та сплати транспортного податку в Україні / К.О. Хрімлі // Економіка та управління на транспорті. – 2017. - №4. – С. 136-141.
6. Черкасова О.С. Податковий потенціал регіону: сутність та методика оцінки / О.С. Черкасова // Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2014. -№3. – С. 138-143.
7. Щербань О.Д. Напрями удосконалення формування доходів місцевих бюджетів / О.Д. Щербань // Вісник економіки транспорту і промисловості – 2013. – С. 74–79.